

116-003

การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก

ตั้งแต่ พ.ศ. 2394-2475

นางสาวแจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

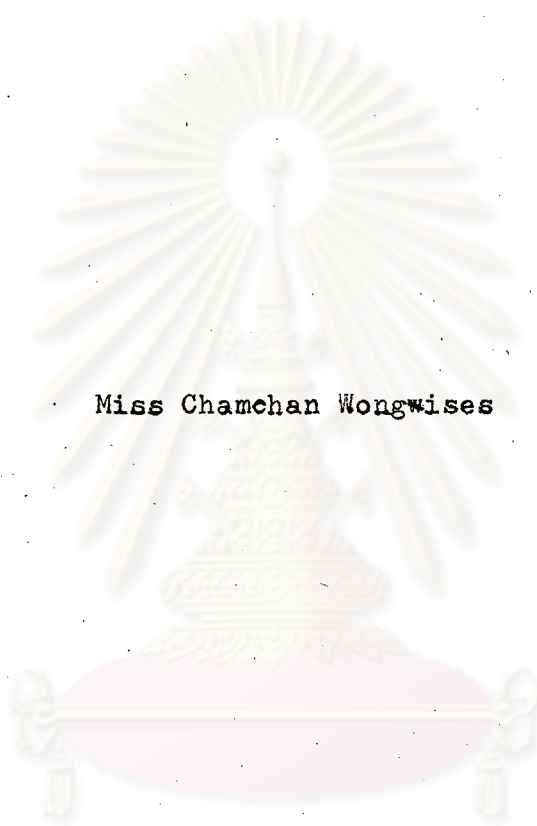
แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519

I 16327863
008389

THE MODERNIZATION OF THE ROYAL THAI ARMY ALONG THE WESTERN LINES
FROM 1851-1932

Miss Chamchan Wongwises

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

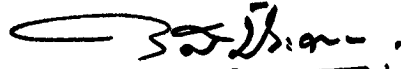
Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูริย์ คุณ)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์)

..... กรรมการ

(พลโท คำเนิร เดชะกุล)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิลาสวงศ์ พงสะบุตร)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์
พลโท คำเนิร เดชะกุล

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง การปรับปรุงกองทัพกของไทย ตามแบบตะวันตก
ตั้งแต่ พ.ศ. 2394 - 2475.

โดย นางสาวแจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ
แผนกวิชา ประวัติศาสตร์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ. 2394-2475

ชื่อ : นางสาวแจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ

แผนกวิชา : ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา : 2518

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ก็เพื่อเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่ต้องปรับปรุงกองทัพบกของประเทศไทยให้ทันสมัยแบบตะวันตก ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อที่จะดำรงรักษาเอกราชอธิปไตยและสันติสุขของประเทศไทย ในเวลาที่มหาอำนาจฝรั่งเศสและอังกฤษกำลังคุกคามเอกราชอธิปไตยของไทย ทั้งยังให้เห็นอิทธิพลของประเทศไทยมหาอำนาจที่มีต่อการปรับปรุงกองทัพบก และอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น ๆ

วิทยานิพนธ์ได้แบ่งออกเป็น 6 บท บทนำกล่าวถึงความสำคัญของเรื่อง ความมุ่งหมาย และขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการและประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า บทที่หนึ่งเกี่ยวกับวิวัฒนาการของกองทัพบกของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาเป็นลำดับ จนถึงก่อนการปรับปรุง บทที่สอง ซึ่งให้เห็นถึงสาเหตุที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการดำเนินงานของกองทัพบกให้เป็นแบบใหม่ทัดเทียมอารยประเทศทั้งหลาย บทที่สาม เป็นบทเริ่มต้นปรับปรุงกองทัพบก ซึ่งยังไม่ได้นำมาดำเนินการอะไรมากนัก บทที่สี่ เป็นการปรับปรุงกองทัพบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่การเตรียมคน และปัจจัยการเงิน จนกระทั่งการปรับปรุงเป็นผลสำเร็จ ไทยมีกองทัพประจำการและการทหารได้กลายเป็นอาชีพ บทที่ห้า กล่าวถึงการปรับปรุงกองทัพบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งกองทหารได้เข้มแข็งและทันสมัย

และได้มีโอกาสเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธ์มิตรรบบในสงครามโลกครั้งที่ 1 และได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงกองทัพบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และบทสุดท้าย เป็นบทสรุปและวิเคราะห์ ซึ่งรวมทั้งอุปสรรคและการแก้ไขอุปสรรคดังกล่าว ตลอดจนการประเมินที่ชี้ขึ้นความสามารถของกองทัพบกไทยไว้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THESIS TITLE : The Modernization of the Royal Thai Army along the Western lines from 1851-1932

NAME : Miss Chamchan Wongwises

DEPARTMENT : History

ACADEMIC YEAR : 1975

Abstract

The main purpose of this thesis is to emphasize the needs in modernizing the Royal Thai Army along the Western lines in order to maintain the independence and sovereignty of Thailand while she was threatened by the great Powers, France and England. It also indicates the influences of the great Powers upon the reform of the Royal Thai Army and its' obstacles. The Army modernization process started from the reign of King Mongkut (Rama IV) and ended at the opening of the democratic period.

The research consists of 6 chapters. Besides, it has a forward and a discussion of significance of the topic, its' objective and scope of the research, including the research method and benefits of the study. The first chapter describes the historical development of the Royal Thai Army from the Sukhotai period to the modernization period. The second chapter reveals the reasons why the monarches had to change the patterns and the administration of the Royal Thai Army based on the western countries. The third

chapter is the beginning of the reform. Unfortunately, not much work could be done in this period. The fourth chapter describes the reform of the Royal Thai Army in the reign of King Chulalongkorn (Rama V) starting with the preparation and training of officers and men, the financial supply, and finally, its achievements in building up a standing national army and creating a military profession. The fifth chapter discusses the results of King Rama VI's reform of the Royal Army turning it into an efficient and a modern one as is shown by the fact that after joining the Allies in the First World War, Thailand despatched a small volunteer corps to fight in the western front. It also deals with more changes in the Royal Thai Army in the reign of King Rama VII as a result of the economic crisis. The last chapter concludes with an analysis and an evaluation of the fighting capacity of the Royal Thai Army.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กติกกรรมการประกาศ

ในการศึกษาคนควาและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ และพลโทคำเนิร เลชะกุล กรุณาธิบดีเป็นผู้ควบคุมการวิจัย ได้ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มแรก จนสำเร็จเรียบร้อย ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูง

อนึ่ง ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านผู้มีนามต่อไปนี้ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

พลเอกจิร วิชิตสงคราม พันเอกพระสกลไกรนุชิต ที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์และให้ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง พันเอกถวิล อยู่เย็น พันตรีหญิงบุพเพาว เลิศสุนทร แห่งกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารบก ที่ได้คำแนะนำและให้ความอนุเคราะห์ในเรื่อง เอกสารอ้างอิง

ศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี คุก รองศาสตราจารย์วิลาสวงศ์ พงสะบุตร ที่ได้ อานและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่

เจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดคำรุงราชานุภาพ ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการคนควาและคัดลอกเอกสาร

ดร.สุนทรี ศาสตรสาระ อาจารย์เบญจวรรณ ผ่องแผ้ว คุณสุกัญญา ศรีธัญชัย และเพื่อน ๆ ทุกคนที่มีไค่กลาวนามในที่นี้ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจให้วิทยานิพนธ์ เล่มนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ	ฉ
รายการภาพประกอบ	ซ
รายการแผนภูมิประกอบ	ฬ

บทที่

บทนำ	1
1 วิวัฒนาการของกองทัพบกไทย	6
- ส่วนที่ประกอบเป็นกองทัพบก	7
- หลักการจัดการทหารบกสมัยสุโขทัย	13
- หลักการจัดการทหารบกสมัยอยุธยา	16
- หลักการจัดการทหารบกสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2393)	35 ✓ 43 ✓
- สรุปและวิเคราะห์	43
2 สาเหตุที่ทำให้มีการปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก	44
- ความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพของกองทัพบก	44
- ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง	51
- สภาพการณ์ทั่วไปในประเทศ	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	- การคุกคามของลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก	74 ✓
	- ความเจริญทางค่านิยมวิชาการ	83 ✓
	- สรุปและวิเคราะห์	85 ✓
3	การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตกใน พ.ศ. 2394-2411	87
	- อิทธิพลของชาวตะวันตกในสมัยนั้น	87 ✓
	- การปรับปรุงกองทัพบก	94 ✓
	- การสร้างป้อม	105
	- การสะสมอาวุธ	107
	- สรุปและวิเคราะห์	114 ✓
4	การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตกใน พ.ศ. 2411-2453	116 - 142 ✓
	- อิทธิพลของชาวตะวันตกในสมัยนั้น	116
	- การเตรียมการปรับปรุงการทหาร	126
	- การเสด็จพระราชดำเนินทางประเทศในระยะแรก ..	126
	- การเตรียมคน	132
	- การเตรียมใจจ่ายการเงิน	153
	- การปรับปรุงกองทัพบก พ.ศ. 2411-2444	154
	- การจัดการทหารบกก่อนมีพระราชบัญญัติจัดการทหาร .	155
	- ประกาศจัดการทหาร พ.ศ. 2430	166
	- ทิ้งกระทรวงกลาไหม พ.ศ. 2435	170

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

- การปรับปรุงกองทัพบก พ.ศ. 2441-2453	178
- ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2448	192
- โครงการจัดกองทัพบกของกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช	194
- ลักษณะการจัดหน่วยทหาร การฝึกทหาร อาวุธ เครื่องแบบ	209
- อุปสรรคในการจัดกองทัพบก	217
- สรุปและวิเคราะห์	230
5 การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตกใน พ.ศ. 2453-2475	237- 248 ✓
- อิทธิพลของชาวตะวันตกในสมัยนั้น	241
- การปรับปรุงกองทัพบก พ.ศ. 2453-2468	248
- แยกกรมทหารเรือจากกระทรวงกลาโหมตั้งเป็น- กระทรวงทหารเรือและตั้งสภาป้องกันพระราชอาณาจักร	248
- กฎลักษณะปกครองและระเบียบการภายในสำหรับกอง- ทัพบก	253
- เสนอจัดกองพลเป็นกองทัพ	255
- พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาทหาร ร.ศ. 130	257
- การตั้งกรมทหารรักษาวัง	259
- การตั้งกองเสือป่าและกบฏ ร.ศ. 130 กระทบ- กระเทือนการทหารบกเพียงไร	266
- การปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหาร ...	275

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
- การอากาศยานในกองทัพบก	279
- บทบาทของทหารบกในสงครามโลกครั้งที่ 1 ทั้งใน ประเทศและนอกประเทศ	295
- ทูตทหาร	312
- การปรับปรุงกองทัพบก พ.ศ. 2468-2475	316
- การส่งนักเรียนนายร้อยและทหารไปศึกษาและดูงาน เกี่ยวกับทหารบกในต่างประเทศ	320
- อาวุธ	325
- การเปลี่ยนแปลงวิธีจัดการปกครองกระทรวงกลาโหม และกองทัพบก เพื่อประหยัดรายจ่ายของแผ่นดิน	327
- การรวมกระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงกลาโหม	338
- โครงการทหาร พ.ศ. 2475	339
- บทบาททหารบกในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	345 - 354 ✓
- สรุปและวิเคราะห์	352
6 บทสรุปและวิเคราะห์	355 - 365
- การประเมินขีดความสามารถของกองทัพบกของไทย (Capability)	363
บรรณานุกรม	366
ภาคผนวก	383
ประวัติการศึกษา	398

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายจ่ายกระทรวงต่าง ๆ ในรอบ 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2435-44	219
2	แสดงค่าใช้จ่ายของกรมยุทธนาธิการกับกระทรวงอื่น ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2445-2451	220

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	กันหยั่น คาม กระบี่	9
2	ทวน หอก โคมร ของ้าว สมัยโบราณ	10
3	การตั้งกองทัพสมัยโบราณ	14
4	ปืนใหญ่สมัยโบราณ	23
5	ปืนคาบศิลาสมัยศรีอยุธยา	24
6	เครื่องแบบทหารเชลยของอินเดียน	89
7	เครื่องแต่งกายทหารวังหลวง ตามที่ปรากฏในหนังสือ The Kingdom and People of Siam By John Bowring ..	90
8	นายทหารแต่งเต็มยศ ยุค พ.ศ. 2416	233
9	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าชาลส์ที่ ๒ แห่งรัสเซีย	234
10	พระรูปสมเด็จพระราชบิดา ฯ ทรงเครื่องแบบทหารราบทหาร มหาดเล็ก นายเมือเสด็จยุโรป พระชันษา 38	235
11	พลเอกพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ พ.ศ. 2468 ..	236

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่		หน้า
1	การแบ่งหน้าที่ราชการเป็นฝ่ายทหารและพลเรือนในรัชสมัย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	17
2	การจัดกองทัพบกไทยแบบโบราณก่อนการปรับปรุงให้เป็นแบบ ตะวันตก	42
3	การจัดกรมยุทธนาธิการ (กองทัพบก) เมื่อ พ.ศ. 2445	183
4	การจัดระเบียบกรมขึ้นกรมยุทธนาธิการ	229
5	การจัดแผนกการบิน	291
6	การจัดกองบินทหารบก	292
7	การจัดกรมอากาศยานกองทัพบก	293
8	การจัดกรมอากาศยาน	294

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย